

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ก็คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียน งานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจของงานบริหารโรงเรียน เป็นงานที่สำคัญกว่างานด้านอื่นและเป็นผลประโยชน์โดยตรงที่นักเรียนจะได้รับ (เกรียง เอี่ยมสกุล, 2512) ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณาชั้นมูลฐานจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ (กรมสามัญศึกษา, 2519) ดังนั้นการที่โรงเรียนจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ควรมีการติดตามประเมินผล ปรับปรุง และพัฒนางานด้านวิชาการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาต่อไป

จากการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ของกรมวิชาการ พบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยได้แก่ การติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง และการสรุปผลการดำเนินงาน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้งานการใช้หลักสูตรไม่บรรลุตามจุดหมายตามที่หลักสูตรและสังคมกำหนดไว้ ในปัจจุบันแนวโน้มของการพัฒนางานจึงมุ่งเน้นให้โรงเรียนได้จัดทำเป้าหมายและจุดหมายของตนเองที่สนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพที่สามารถปฏิบัติได้จริงของแต่ละแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสภาพแวดล้อม การคมนาคม ตลอดจนงบประมาณ ดังนั้นการสนับสนุนให้แต่ละโรงเรียนสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาของตนเองได้ตามสภาพและความเหมาะสมของตน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน อันได้แก่ การที่โรงเรียนมีการพัฒนาการจัดการศึกษาของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ และผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยการพัฒนาตนเองนั้น เริ่มตั้งแต่ให้รู้จักกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสม ดำเนินการไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน และมีการตรวจสอบผลการ

ดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตนเองเป็นประจำทุกขั้นตอน และมีการสรุปผลการทำงานเป็นระยะ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งการประเมินตนเองนั้นมีข้อดีตรงที่ส่งผลเพื่อการปรับปรุงที่รวดเร็ว ทั้งยังชี้จุดที่ปรับปรุงได้ชัดเจน เนื่องจากผู้ประเมินเป็นผู้ทำงานเองจึงรู้จักงานเป็นอย่างดี การประเมินตนเองจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญและความจำเป็นควบคู่กับการทำงานที่เป็นระบบ (กรมวิชาการ, 2535ก)

ด้วยเหตุนี้กรมวิชาการจึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาระบบการประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยในปีการศึกษา 2533 ซึ่งเป็นปีแรกที่กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศให้เริ่มใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กรมวิชาการจึงได้เริ่มการพัฒนาระบบการประเมินตนเองในเรื่องการใช้หลักสูตรของโรงเรียนก่อน โดยดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนดังกล่าวได้มีการพัฒนาการประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง เน้นให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคณะในโรงเรียน ตรวจสอบการดำเนินงานที่รับผิดชอบด้วยตนเองทุกขั้นตอนของการทำงานอย่างเป็นระบบ และในปีการศึกษา 2534 กรมวิชาการได้ขยายผลการดำเนินงานการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ (กรมวิชาการ, 2535ข)

จากการติดตามประเมินการพัฒนาการดำเนินงานการประเมินตนเองในเรื่องการใช้หลักสูตรของโรงเรียนในปีการศึกษา 2533 และ 2534 กรมวิชาการ (2535ก) สรุปได้ว่าโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความเข้าใจเจตนาารมณ์ และดำเนินการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองแล้วระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถผนวกเข้าในระบบงานของโรงเรียนได้ โดยเฉพาะในปีแรกโรงเรียนส่วนใหญ่ยังทำในลักษณะเป็นงานพิเศษ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มงาน แต่ในปีที่สองมีโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรหลายโรงที่ดำเนินงานครบวงจร สามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานโรงเรียนได้ เริ่มเห็นประโยชน์และความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองขึ้น จึงทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการประเมินเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในการประเมินผลการดำเนินงานในการส่งเสริมการประเมินงานด้วยตนเองแก่โรงเรียนของกรมวิชาการ พบว่าโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร

ระดับมัธยมศึกษาได้นำวิธีการประเมินตนเองไปใช้ในการประเมินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนด้วย โดยมีการปรับรายการประเมินให้เหมาะสมกับงานหรือโครงการนั้น ๆ แต่ยังสามารถเป็นจำนวนน้อย

ระยะต่อมาในปีการศึกษา 2535 กรมวิชาการและเขตการศึกษา 3, 5, 7 และ 9 ได้ร่วมกันศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนจำนวน 24 โรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ (หรือเป็นตัวอย่าง) แก่โรงเรียนทั่วไปได้ ดังนั้นในขณะนั้นจึงมีโรงเรียนที่ได้รับการส่งเสริมการประเมินงานด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ 2 ประเภท คือกลุ่มที่เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร และกลุ่มที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งการดำเนินงานการประเมินตนเองนี้ กรมวิชาการให้การสนับสนุนทุกด้าน ตั้งแต่การเสนอแนวคิด หลักการ จัดทำเอกสารคู่มือ ประสานกับศึกษานิเทศก์ เพื่อให้คำแนะนำแก่โรงเรียนในการนำระบบการประเมินงานด้วยตนเอง ไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2535ค)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการดำเนินงานการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนดังกล่าว ประกอบกับงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองในโรงเรียนตามขอบเขตของงานวิชาการ 5 งาน ได้แก่ งานด้านการวางแผนงานวิชาการ งานด้านการบริหารงานวิชาการ งานด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ งานด้านการจัดการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียน โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ว่ามีการดำเนินงานอย่างไร และมีปัญหาอะไรบ้างในการดำเนินงาน เนื่องจากในเขตการศึกษาอื่น ๆ มีโครงการติดตามหรือส่งเสริมเกี่ยวกับการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรและโรงเรียนต้นแบบตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ถึงปีการศึกษา 2536 ในขณะที่ เขตการศึกษา 1 มีโครงการติดตามการประเมินตนเองของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร เป็นโรงเรียนที่ได้เริ่มดำเนินงานการประเมินตนเองมาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2533 และได้พัฒนาการดำเนินงานการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปีการศึกษา 2538 ซึ่งในเรื่องดังกล่าวยังไม่มียุวิจัยท่านใดได้ทำการวิจัยมาก่อน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูล และแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการของโรงเรียน ในเขตการศึกษา 1 และเขตการศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนหน่วยงานในเทศก์ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเอง ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเอง ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานแผนงาน และครูในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการติดตามการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน ปีการศึกษา 2538 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 จำนวน 8 โรงเรียน
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเอง ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาขอบเขตของงานวิชาการตามแนวคิดของกรมสามัญศึกษา (2532) โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. งานด้านการวางแผนงานวิชาการ
2. งานด้านการบริหารงานวิชาการ
3. งานด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ

4. งานด้านการจัดการเรียนการสอน
5. งานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน

ค่านิยมหลักที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานการประเมินงานด้วยตนเองของโรงเรียน หมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนมีการตรวจสอบ หรือประเมินการทำงานของตนเองอยู่เป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุง และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทางวิชาการทุกอย่างภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยงาน 5 งาน ได้แก่ งานด้านการวางแผนงานวิชาการ งานด้านการบริหารงานวิชาการ งานด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ งานด้านการจัดการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน

ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ ซึ่งปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ในปีการศึกษา 2538

หัวหน้างานแผนงาน หมายถึง ครู อาจารย์ ที่เป็นหัวหน้างานซึ่งปฏิบัติงานแผนงานฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ในปีการศึกษา 2538

ครู หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ในปีการศึกษา 2538

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการติดตามการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1 ในปีการศึกษา 2538

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 นำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนอื่น ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการ ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน โรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานการประเมินงานวิชาการด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น